ŞÜREYK BİN ABDULLAH EN-NEHÂNÎ

Tebe-i tabiîn devri fakîh (fıkıh âlimi) ve muhaddislerinden (hadîs âlimlerinden). Künyesi, Ebû Abdullah'tır. 95 (m. 713) senesinde, Buhârâ'da doğup, 177 (m. 794) yılında Kûfe'de vefât etti. Bu sırada Hârûn Reşîd Hîre'de bulunuyordu. Şüreyk'in (radıyallahü anh) cenâze namazını kılmak için, Kûfe'ye gelmişse de namazın kılındığını görünce geri dönmüştür. Hazreti Ali zamanında kadılık yapan Şüreyh başkadır.

Şüreyk hazretleri, adâletle hükm ederdi. Halife Mehdî zamanında, mahkemeye giren ileri derecede bir devlet yetkilisinin aleyhine hüküm vermekten çekinmemiştir, isâbetli hükümler veren hazır cevâb bir zât idi. Halife Mehdî zamanında Kûfe'de kadılık yaptı. Sonra ayrıldı. Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) zamanına yetişti. Ali bin Ahmer, Ebû Sahra Câmi bin Şeddâd, Câmi bin Ebî Râşid, Seleme bin Kuheyl ve Ebû İshâk'tan hadîs rivâyet etti. Muhammed bin İshâk, Ali bin Hacer, İshâk bin Ebî İsrail, Ebû Bekir bin Ebî Şeybe ve başkaları da ondan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

İbn-i Mübârek (radıyallahü anh) onun hadîs ilmindeki bilgisini övmüştür. Muâviye bin Sâlih onun, hadîs ilminde sika (güvenilir, sağlam) bir âlim ve sâlih bir zât olduğunu söyler.

Halife Mansûr zamanında onun kadı olması ile ilgili husûs âlimler arasında şöyle anlatılır: Halife Ebû Ca'fer zamanında devrin dört meşhûr âliminden birisinin Kâdı-ul-kudât (baş-kadı) ta'yin edilmesine karar verildi. Bu âlimler Ebû Hanîfe, Süfyân-ı Sevrî, Mis'âr bin Kedâm ve Şüreyk (r.anhüm) idi. Halife'nin huzûruna gelmeleri için hepsine haber gönderildi. Yolda beraber giderlerken, Ebû Hanîfe hazretleri onlara "Ben bu gidişimiz hakkında bir şey söyliyeyim mi?" dedi. Onlar da, bunu memnuniyetle kabûl ettiler. Bunun üzerine Ebû Hanîfe hazretleri, "Ben çâresini bulup, kadı olmaktan kendimi kurtaracağım. Süfyân kaçacak, Mis'ar kendisini deli gösterecek ve Şüreyk ise, Kâdı-ul-kudât olacak" dedi.

Hâdise, Ebû Hanîfe hazretlerinin, firâset buyurdukları gibi cereyan etti. Yolda Süfyân-ı Sevrî hazretleri kaçtı. Bir vapura binip, "Başımı kesecekler, ne olur beni gizleyiniz" dedi. Süfyân-ı Sevrî'nin bu hareketi Peygamber efendimizden rivâyet edilen "Kâdı ta'yin edilen, bıçaksız boğazlanmıştır." ma'nâsındaki hadîs-i şerîfin te'vîline (izahına) dayanıyordu. Böyle bir rica karşısında kalan gemidekiler, onu gizlediler. Ebû Hanîfe, Mis'âr bin Kedâm ve Şüreyk (r.anhüm) halifenin huzûruna çıkarıldılar. Halife Mansûr önce İmâm-ı a'zama dönerek "Sen kadı olacaksın" dedi. Ebû Hanîfe (radıyallahü anh) "Ey mü'minlerin emîri! Ben arap değilim. Arapların ileri gelenleri, vereceğim hükmü kabûl etmezler" dedi. Bunun üzerine halife Mansûr, "Bu işin soyla alâkası yok. Burada ilim lâzım. Hem sen büyük bir âlimsin" dedi. Ebû Hanîfe (radıyallahü anh): "Ben, bu işe lâyık değilim. Eğer bu sözüm doğru ise, bunu bizzat ben söylüyorum. Eğer yalan, söylüyorsam, yalancı birinin kadı olması, uygun değildir. Zaten sen de, bu husûsta yalancı birisini kendine vekîl yapıp, müslümanların mallarıyla, namus ve canlarıyla ilgili bir mes'elenin halledilmesini böyle bir kimseye bırakmazsın" cevâbını verdi. Böylece Ebû Hanîfe hazretleri kendisini kadı olmaktan kurtardı.

Sonra Mis'ar bin Kedâm, konuşmaya başladı. Halifenin elinden tutarak "Nasılsın, çocuklar nasıllar, hayvanların durumları nasıl?" dedi. Halbuki mevzû ile, onun konuşması arasında hiçbir alâka yoktu. O zaman, Mansûr "Bu adam deli, onu dışarı çıkarın" dedi.

Geride yalnız Şüreyk kalmıştı. Mansûr ona: "Artık, sen kadı olacaksın" dedi. Şüreyk "Ben Sevdâvî denen bir hastalığa yakalandım. Hem de dimağımda hafiflik var" diye özür beyân

etmek istedi ise de Halife Mansûr “Önemli değil, biraz ilâç alırsın, iyi olursun” dedi ve onun mazeretini kabûl etmedi. Nihâyet, Şüreyk, kadılığa ta’yin edildi.

Şüreyk (radıyallahü anh) şefkat ve merhameti çok olan bir zât idi. Bir kerre, yemek yerken sofrada karınca gördü. Onu alıp yuvasına kadar götürüp, bıraktı. Gördüğü karınca yuvalarına, un ve ekmek kırıntıları döker, onların faydalanmasını temin ederdi.

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-2, sh. 464

2) Târîh-i Bağdâd cild-9, sh. 278

3) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 232

4) Mîzân-ül-i’tidâl cild-2, sh. 270

5) El-A’lâm cild-3, sh. 163

6) El-Bidâye ve’n-nihâye cild-10, sh. 171